

Nieuwe markten...

Auteur(s):

ESB/ministerie van EZ

Verschenen in:

ESB, 85e jaargang, nr. 4261, pagina D1, 22 juni 2000

Rubriek:

Dossier Liberalisering van netwerksectoren

Trefwoord(en):

In het Amsterdams Historisch Museum zijn cartoons te vinden van verhitte debatten in de gemeenteraad die ruim een eeuw geleden plaatsvonden over de gasfabrieken en de paardentram. Aan het eind van de 19de eeuw waren deze voorzieningen net nieuw en in handen van de markt. Uiteindelijk ging de kogel door de kerk: de overheid nam het openbaar vervoer en de zorg voor elektriciteit, post en telefonie in eigen hand.

Deze zgn. nutsvoorzieningen zijn van groot belang voor de economische ontwikkeling en moeten toegankelijk zijn voor iedereen. Er was destijds in de politiek te weinig vertrouwen, dat de markt daarvoor zou kunnen zorgen. De nutssector groeide uit tot een omvangrijk overheidsbedrijf, dat zijn doelstelling volledig waarmaakte vooral door grootschalige investeringen in infrastructuur.

Vanaf circa 1980 is er in het economisch beleid sprake van een ommekeer in het denken over de rol van de overheid bij de nutsvoorzieningen. De overheid behoudt de zorg voor de beschikbaarheid, maar de markt wordt weer in ere hersteld als het gaat om het leveren van de diensten. Inschakeling van marktpartijen heeft als voordeel dat er gebruik gemaakt kan worden van concurrentie, waardoor er meer druk komt op efficiëntie, innovatie en het inspelen op voorkeuren van de consument.

Momenteel is er sprake van een overgangssituatie, waarbij per product en dienst gezocht wordt naar een passende marktform. In sommige gevallen kan de markt zelfstandig goed voorzien in de behoeften van de consument, bijvoorbeeld in het geval van telefonie. Hier heeft de overheid een belangrijke rol bij het creëren van een nieuwe markt, maar uiteindelijk zal zij zich kunnen beperken tot het bewaken van eerlijke concurrentieverhoudingen. Voor diensten waar de markt van nature niet op grote schaal in kan voorzien, zoals openbaar vervoer, blijft een sterke, regisserende rol van de overheid nodig om voorzieningszekerheid en kwaliteit te handhaven. Een andere vorm van marktwerking, bijvoorbeeld aanbesteding, is in zo'n situatie, waarbij de overheid haar doelen bereikt en tegelijkertijd de mogelijkheden van de markt benut, een oplossing.

Het kan niet ontkend worden dat de introductie van marktwerking - of eigenlijk: de introductie van nieuwe markten - veel maatschappelijke discussie oproept. Dat is begrijpelijk, want bestaande zekerheden staan op het spel. De zorg van de consument omtrent voorzieningszekerheid en rechtvaardige prijzen is terecht. Soms is de kritiek ook begrijpelijk. Daar waar de overheid zich terugtrekt is er niet altijd direct sprake van een goed werkende markt.

Dit ESB-dossier heeft als doel om de discussie over de liberalisering van nutsvoorzieningen een stap verder te brengen. Uitgangspunt daarbij is het beleid zoals dat in de kabinetsnotitie 'Publieke belangen en marktordening' is geformuleerd. Zit het beleid op het goede spoor, of zijn we straks ook een dankbaar mikpunt van spot voor de cartoonist?